

Text 1

Cílem příspěvku je prozkoumat mechanismy exkluze v českých nákupních centrech a ukázat, jak se podílejí na vytváření specifické formy městského prostoru. V zahraničí se téma exkluze stalo součástí hlavního proudu výzkumu sociologie a geografie města posledních dvaceti let [Mitchell, Staeheli 2009]. Mou snahou je zacelit mezeru v tuzemském výzkumu této problematiky, kde exkluzi a jejímu fungování v privatizovaném městském prostoru nebyla dosud věnována dostatečná pozornost. Zároveň chci vyzdvihnout dvě roviny problému exkluze, které bývají v literatuře opomíjeny. Tou první je komplexita procesu exkluze: zatímco většina stávajících studií (například Růžička [2006], ze zahraničních studií Amster [2003], Jackson [1998] či Staeheli a Mitchell [2006]) chápe exkluzi jako cílený proces vedený mocensky dominantní skupinou či dominantním řádem vůči negativně definovaným alternativním skupinám či řádům, v nákupních centrech je exkluze diferencována. Proces vyloučení je zde na jedné straně nastaven velmi vágně, a na straně druhé naopak adresně. Dochází zde k prolínání formálních a neformálních mechanismů, v jehož důsledku není exkluze pouze projevem moci, ale stává se i jejím zdrojem v rukou aktérů, jejichž vlastní mocenský potenciál je velice omezený. Druhou rovinou je hodnotové pozadí procesu exkluze, v němž se deklarované hodnoty řádu, bezpečí a ochrany majetku sbíhají s ekonomickými zájmy zainteresovaných aktérů.

Text 2

Serialita je slastná i magicky záludná a její slast tkví v postupném přidělování příběhu. V prostředí televize je sice hlavně chladným ekonomickým nástrojem,¹ ale základní princip její obliby u publika – a tím i producentů – je prudce erotický a založený na manipulaci s touhou. (Přirozeně poněkud sublimovanou.) Publikum si dobrovolně a často nadšeně nechá dávkovat příběh jeho distributorem, aniž by tuto proceduru mohlo ovlivnit, a periodicky tak vlastně vyhledává neustále se opakující krátká uspokojení a spolehlivě navazující frustrace. Obliba seriality nemá psychologicky daleko k drobnému každodennímu masochismu; seriálová recepce nemůže existovat bez vnějšího přísného organizátora příběhu, který jej v přesnou chvíli utne. Hlídat se v konzumaci příběhu, sám za sebe jej delimitovat a dopřávat si ho v předem stanovených dávkách, je naprosto nemožné. Proto se také serialitě nedaří v prostředí neustálé a kontinuální dostupnosti internetu. Serialita je úspěšná pouze tam, kde existuje vnější „cenzor“ a stimulant touhy publika, organizátor narace a její distributor.

¹ Vystihuje to Robert C. Allen, když uvádí, že „ekonomická struktura amerického televizního vysílání stojí a padá s habituélním sledováním televize“. Zadavatelé reklamy dávno vědí, že jednotlivé vystavení reklamnímu sdělení má na spotřební chování zanedbatelný vliv. Důležité je jeho opakování. Seriály (nejprve rozhlasové a pak televizní) přispěly k regularizaci publika, jehož pozornost je tím nejcennějším artiklem, s nímž televize dodnes obchodují. (Allen 1985: 47)

Text 3

Do 70. let byl pojem sociální síť spíše metaforou. Průlom, který umožnil začít uvažovat o analýze sítí jako o nově se rozvíjejícím paradigmatu [Leinhardt 1977] představuje jednak práce N. Leeové o způsobu, jakým ženy v USA hledaly lékaře pro ilegální potrat. Dalšími významnými příspěvky je studie E. Bottové o vlivu typu sociálních sítí na způsob dělby práce a trávení volného času dvaceti manželských párů; a studie M. Granovettera o úspěšných strategiích, jak nalézt práci v americkém Bostonu. (...) Třetím inspiračním zdrojem analýzy sociálních sítí byla škola sdružená kolem katedry antropologie na Univerzitě v Manchesteru. Působil na ní Max Gluckman, který se zabýval výzkumem afrických společností a tvrdil, že konflikt a moc hraje důležitou úlohu v udržování a transformaci sociální struktury. (...) V současné době je analýza sociálních sítí značně matematizovaná, data jsou zpracovávána počítačovými programy. Nejsložitější analýzy se zabývají formalizovanými dynamickými modely procesu vzniku sociálních sítí, a to i na bázi simulovaných dat [cf. Doreian a Stokman 1997]. K analýze sociálních sítí slouží relační data (tj. kontakty, vazby a spojení dvou jedinců) uspořádaná do sociogramů a matic.

Text 4

Jak vyplývá z předcházejícího odstavce, rozdělím kritickou reflexi textu na dvě části. V první části se vyjádřím k publikaci z hlediska mé badatelské a výzkumné zkušenosti. Ta se týká poznatků sociálních studií vědy a techniky, komparativních výzkumů transformace institucí v postsocialistických zemích, na kterých jsem měl možnost se podílet, a teoretické iniciativy orientované na uplatnění koncepcí modernizace při hodnocení transformačních procesů v těchto zemích. V tomto kontextu se vyjádřím jen k určitému okruhu témat studie. V druhé části se pak budu věnovat diskusi ke dvěma problémům, což mně napomůže zaujmout stanovisko k studii jako celku. Předně půjde o ontologické a epistemologické či metodologické otázky sociálních věd, tedy otázky, jak je odborná výpověď o budoucnosti možná a jak ji lze dosáhnout. Druhý problém navazuje na předcházející a týká se vztahu mezi sociální vědou a sociální praxí. (...) K interpretaci sociologických koncepcí a jejich využití ve studii mám dvě základní připomínky. S ohledem na radikální kritiku modernity, která je dnes již všeobecně přijímána, není možno rozvíjet, kromě jiného, koncepcí modernizace v teleologické perspektivě. Úspěšné – a tedy přijímané, využívané a citované – koncepcí modernizace mohou být rozvíjeny maximálně jako teorie středního dosahu